

ŠESTI DEO

GENETSKI FAKTOR U KARAKTEROLOGIJI BALKANA PITANJA NA KOJE SOCIOLOZI NE MOGU DA PRUŽE ODGOVOR

Analize nivoa autoritarnosti srednjoškolske omladine Beograda i Kragujevca 1973. godine, otkrile su tada najviši nivo autoritarnosti na svetu. Ono zlo koje je zakamuflirano komunističkom ideologijom čučalo u našim srcima, otkrila su naučna istraživanja koja se bave analizom nivoa autoritarnosti. Na neki način, moglo se na osnovu urađenih testova pretpostaviti još tada, u vreme mira i blagostanja socijalizma bivše Jugoslavije, da je naš mentalitet spreman na svakakve zločine, onakve kakvi su se desili devedesetih, i mnogo puta kroz celu istoriju, kad god mu se za njih pruže dobri povodi i izgovori. Ali to nam nameće ozbiljna pitanja.

Zašto su narodi Balkana, i u vreme stresne situacije za vreme rata, pa i onda kada su živeli u blagostanju najmirnijeg vremena socijalizma — sedamdesetih godina XX veka, imali u svom srcu takve destruktivne potencijale, čak viši nivo autoritarnosti nego što su otkrila istraživanja nivoa autoritarnosti kod američkih zatvorenika?

Zašto postoje razlike između autoritarnosti nacističkog i balkanskog tipa? Zašto kod nas osobe koje su veoma autoritarne mrze najviše autoritete, a u centralnoj Evropi mrze manjinske grupe, dok su prema autoritetima pokorni? Zašto je u nacističkoj autoritarnosti Ego ugušen pod teretom stroge savesti i osećanja krivice, dok je na Balkanu, kod autoritarnih ličnosti, savest ugušena velikim Egom? Zašto nosioci centralno evropske autoritarnosti uživaju da drže pravila, a naši autoritarci uživaju da ih krše?

Sociologija nije u stanju da nam pruži odgovore na ova pitanja. Ili zapravo, možda ne želi da nam pruži odgovor iz vrlo jakih ideoloških razloga. Potreba savremenog čoveka da izgovori svoje nezrele reakcije pozivanjem na okolnosti je toliko jaka, da on ne želi ni da pomisli kako bi izvor njegovih problema mogao da bude u njegovoj nutrini, već jedino spolja. Zato ćemo se razočarani pristrasnošću i površnošću savremenih sociologa okrenuti ka antropologiji, odbacujući sve one savremene dogme i tabue koji bi nas omeli u dolaženju do odgovora na pitanje porekla balkanskog primitivizma i primitivizma uopšte.

Na preparatima za sportiste koji podižu nivo muškog hormona testosterona, čitamo upozorenje da se mogu očekivati sledeći simptomi povećanja muškog hormona:

“Javlja se uobičajena iritacija i agresivnost. ...” “Povećana agresivnost je još jedna od uobičajenih pojava povezanih sa upotrebom vodenog rastvora testosterona. ...”

Na isti način i promene u nivou ženskog hormona tokom mesečnog ciklusa izazivaju kod mnogih žena oscilacije u osećanjima, i u pojedinih momentima sklonost ka razdražljivosti.

Svima nam je poznato kako pubertetski bum hormona dovodi do promena u ponašanju pubescenta, da roditelji često ne mogu da prepoznaju svoju decu. Isto tako i staračko smanjenje nivoa hormona dovodi do specifičnih promena u psihi mnogih ljudi.

A šta bismo zaključili o ljudima koji genetski imaju viši ili niži nivo različitih hormona i zbog toga različite psihološke osobine i različita iskušenja?

Savremena egzaktna istraživanja otkrila su razlike između različitih rasa u nivou različitih hormona, pa je utvrđen viši nivo muških hormona kod crne rase, a viši nivo ženskih kod žute. Time je objašnjeno zašto su u Americi crnci u proseku skloniji kriminalu u odnosu na belce, a belci u odnosu na pripadnike žute rase. Time je objašnjeno i zašto su u globalu muškarci skloniji kriminalu u odnosu na žene. No, antropolozi su приметili da postoje razlike u nivoima hormona između različitih antropoloških tipova unutar istih rasa:

“Možemo zapaziti i već dokazati biostatističkim metodama, da — bar do sada baš u Evropi — su neke podrase ili tipovi morfološki više vezani za muški pol i za leptosomatski vektor. Alpidi na primer, su bliže evrisomatskom i ženskom vektoru, mediteranidi i atlantidi leptosomatskom i muškom. Tako se može teorijski za svaku podrasu ili tip smatrati kao “rasni znak” muškost ili ženskost i leptosomatičnost. Ovaj ovde samo za evropske podrasne tipove utvrđeni pregled može se proširiti na sve rase. Žuti — uopšte — više su evrisomatski i više “ženski” nego crnci. Među žutima su, na primer, palemongolidi više ženski i evrisomatski od sinida.” (Božo Škerlj, Opšta antropologija, str. 89)

Grupa naučnika je utvrdila i objavila u delu “An Association Between Serum Testosterone Level and HLA Phenotype” otkriće da nosioce antigena HLA-B5 i HLA-B12 odlikuje viši nivo muškog hormona testosterona čak i kod žena koje imaju te antigene.

Različite varijante antigena se nasleđuju i odlikuju različite antropološke tipove. Tako antigen HLA-B5, koji odlikuje izvorne dinarce, ima 29,02% stanovništva bivše Jugoslavije, u Iraku ga ima 33,9%, u Saudijskoj Arabiji 36,6 a kod Paštuna u Avganistanu u Pakistanu čak 39,9% stanovništva. Antigen HLA-B12 koji odlikuje izvorne atlantske mediterance ima 16% stanovništva bivše Jugoslavije, 26,2% stanovništva centralne Dalmacije i 28% Bosne i Hercegovine. Kada se saberu nosioci HLA-B5 i HLA-B12 dobijemo na Zapadnom Balkanu priličan procenat stanovništva koji ima visok nivo muških hormona kod oba pola.

Dakle, vidimo genetske korene naše specifične autoritarnosti. Mi ne možemo tvrditi da drugi narodi koji imaju drugačiju hormonalnu aktivnost nisu autoritarni, ali možemo tvrditi da je sasvim različita priroda njihove i naše autoritarnosti objašnjiva razlikama u genetskom sastavu stanovništva.

DA LI POSTOJE LOŠI HORMONI?

Iz prethodnih saznanja nam se nameće pitanje — da li čovek nije odgovoran za svoje motive i reakcije ukoliko ima viši nivo muških hormona koji ga čine uvredljivim i agresivnim ili ako ima višak ženskih hormona pa je zato ranjiv i razdražljiv? Ili zato što ima manjak oba polna hormona pa je zato sklon čangrizavom lažnom moralisanju? ...

Da bismo odgovorili na ovo pitanje treba da shvatimo svrhu sposobnosti koje aktiviraju različiti hormoni i ulogu čovekove volje od koje zavisi njihova funkcija.

Svrha različitih hormona jeste da aktiviraju sposobnosti koje će biti odgovor na naše realne potrebe života. Dakle, njihovo postojanje nije loše samo po sebi. Međutim, njihova funkcija može biti dobra ili loša u zavisnosti od toga da li je njihova aktivnost zaista odgovor na realne potrebe života ili možda na naše unutrašnje hirove, čime naravno, realne potrebe života bivaju zapostavljene i samim tim ugrožene. Kada sposobnost postane izvor unutrašnje satisfakcije, ona se pretvara u pokretački motiv ponašanja.

Dokle god ne odrastemo kao ljudi, mi svesno ili nesvesno tražimo satisfakciju u svojim polnim, razvojnim i adaptivnim sposobnostima, pa kako nam tada te sposobnosti ne služe za egzistenciju, već za satisfakciju, logično je da njima ugrožavamo svoju egzistenciju.

ZLOUPOTREBA POLNIH SPOSOBNOSTI

Svaki pol ima oba polna hormona ali u različitoj meri, zato što svaki pol ima svoje mesto pod suncem. Ženski hormoni aktiviraju emotivnost da bi osoba saosećala sa potrebama bliskih osoba (žena sa potrebama

dece i muža). Muški hormoni smanjuju emotivnost da muškarac ne bi bio dekoncentrisan sa svoje apstraktne odgovornosti analize smisla, strategije i pitanja društvene pravde. Zato, kada nešto radi, ženi jeste najvažnije da se lepo oseća, jer to znači da je sve u redu sa onima sa kojima usled svoje bliskosti saoseća. Muškarcu nije najvažnije da se lepo oseća, već da ima predstavu u umu da je to što radi vredno i značajno.

Dakle, te polne razlike imaju svoje mesto jer svakome daju sposobnosti koje su potrebne njegovom mestu pod suncem. Međutim, ukoliko žena počne da traži satisfakciju u osećanjima, onda će joj sama osećanja biti važnija od onih osoba radi kojih ona postoje, pa će zanemariti realne potrebe dece i supruga radi užitka u osećanjima. Traženje satisfakcije u osećanjima predstavlja njihovu zloupotrebu koja se zove sebičnost. Kako je sebična majka sa detetom radi sebe (radi uživanja u osećanju ljubavi prema detetu), a ne radi deteta (zadovoljenja njegovih realnih potreba), biće sklona da dete razmazi, jer neće moći da dozvoli negativna osećanja koja se prirodno javljaju prilikom ukoravanja deteta za njegovu sopstvenu neodraslost (popuštanje hirovima).

Isto tako, ako muškarac počne da traži satisfakciju u predstavi o vrednosti svojih postupaka, sama vrednost će mu biti važnija od ljudi (ljudske zajednice) radi kojih predstava o vrednosti životnog dela postoji, pa će on biti u iskušenju da žrtvuje potrebe ljudi zarad vrednosti koje vidi u svom delu. Traženje satisfakcije u predstavi o vrednosti predstavlja zloupotrebu predstave o vrednosti koja se zove sujeta (ponositost). Primer sujete projektovane na opšti plan vidimo u fenomenu nacionalizma. Kako nacionalista više voli nacionalne vrednosti nego ljude, biće sklon da žrtvuje ljude radi njihove nacionalne vrednosti (Srbe radi srpstva, i sl).

Postoje još neke polne razlike koje su same po sebi dobre, ali se često izopačavaju. Produkt muških hormona: nezavisnost, izopačava se u oholost, autoritet u gordost, sposobnost moći i upravljanja u želju za moć i nasilništvo. Produkt ženskih hormona: zavisnost, izopačava se u autoritarnost (slepa pokornost svakom autoritetu: porodičnom, političkom...), krotost u slabost, itd. U istoj stresnoj situaciji muškarac oseća gnev prema izvoru opasnosti i kreće u napad da sačuva porodicu, dok žena sa decom beži što dalje od opasnosti. Osećanje gneva kod muškarca koje samo po sebi nije loše može da se izopači u gnevljivost (mržnju), a osećanje straha koje takođe kod žene nije loše samo po sebi, može da se izopači u kukavičluk. Mržnja će da provocira nepotrebne sukobe, a kukavičluk da obeshrabruje akcije koje vode rešenju problema.

ZLOUPOTREBA RAZVOJNIH SPOSOBNOSTI

Sposobnosti koje nam se prirodno razvijaju prirodno nam i predstavljaju iskušenje da na njima “parazitiramo” tražeći u njima svoju unutrašnju satisfakciju. Takvo “parazitiranje” se u psihologiji naziva vezivanjem, učvršćivanjem ili “fiksacijom”. Ono dovodi do zaostajanja u razvoju naše ličnosti.

“Duševni razvoj deteta odvija se postupno kroz pojedina razdoblja. U svakom novom, uznapredovanom i uslovno rečeno zrelijem razdoblju zaostaju i učvršćuju se (fiksiraju), u manjem ili većem obimu zaostaci, uporišne tačke, prethodnog razdoblja. Koliko će se razvoj zadržavati i učvrstiti na jednoj ravni zavisi od bioloških obeležja ali i iskustva deteta u odnosima sa okolinom. Pod pritiskom loših iskustava i jakih osujećenja, dete doživi snažan strah i strepnju i “okleva” da se izlaže novim, bolnim i osujećujućim iskustvima. Ono se oseća mnogo sigurnije u već zauzetom položaju, “busiji”. Kao da mu se “ne ide dalje”, “ne raste” i “ne razvija”, jer bi ova nova iskustva u odnosima mogla biti neizdrživo bolna. Tu počinju prava vezivanja i učvršćenja nagonске energije u pojedinim fazama razvoja.” (Nevenka Tadić, Psihijatrija detinjstva i mladosti, str. 69)

Učvršćivanje (fiksacija) je utoliko jače ukoliko je dete više osujećivano u svojim težnjama i potrebama, ali i u slučaju njegovog preteranog zadovoljavanja:

“Preterana zadovoljavanja i preterana osujećenja olakšavaju učvršćivanje jer dete, zahvaljujući preteranoj popustljivosti, nije osposobljeno da izdrži čak ni blaga osujećenja.” (Isto, str. 70)

Normalno je da dete bude usmereno ka sebi samom, jer učeći se kako da odgovara na svoje potrebe, priprema se da kasnije, kada za tako nešto postane psihofizički sposobno, odgovori isto tako brižno i na potrebe drugih ljudi. Ukoliko je njegova realna potreba za pažnjom osujećena, ili ukoliko je preterano zadovoljavana, dete biva navedeno da počne da se bavi traženjem satisfakcije u tome da bude u centru pažnje drugih ljudi, što dovodi do fiksacije i zadržavanja na toj fazi razvoja i formiranja egocentričnog karaktera.

Zaustavljanje na oralnoj fazi razvoja, kada je dete po svom rođenju u potpunosti zavisno od majke, može da osobu zadrži celog životnog veka u uverenju da sve postoji da bi služilo njenim potrebama i da formira preterana očekivanja od onoga što drugi pojedinci i zajednica treba da urade za nju, i da je osakati odsustvom svesti o potrebi drugih ljudi i interesovanjem da se na potrebe drugih ljudi odgovori.

Zaustavljanje malog deteta na fazi autonomije, rezultuje nezavisnošću prema autoritetima koja je sama sebi cilj, a koja se zove gordost. Zaustavljanje u periodu izražene imaginacije rezultuje kasnijom sklonošću da se beži od sveta odgovornosti u svet sopstvene mašte i imaginacije.

Kako dete zavisi od roditelja ono ima naivan odnos poverenja prema njemu, pa ga takva fiksacija može učiniti naivnim i kada fizički odraste i tako nedoraslim za susret sa obmanama od strane drugih ljudi.

Timusni hormoni su najaktivniji u periodu dečjeg razvoja, sve do pojave polnih hormona koji dovode do pojave puberteta i delimične atrofije timusne žlezde. Odrasle osobe koje zbog raka timusne žlezde imaju ne-normalno povišenje timusnih hormona, često dobijaju iskušenje sebične usmerenosti ka sebi samima — egocentričnosti. Pojedine osobe imaju genetski visok nivo timusnih hormona u periodu ranog detinjeg razvoja, pa im je iskušenje da se vežu za fazu detinjeg razvoja i da celog života ostanu nesazreli i detinjasti. Naučnici su o tim timusnim tipovima ljudi još odavno zabeležili:

“Oni ostaju detinjasti u svom karakteru pa su egocentrični, ... traže zaštitu i brigu, i više ili manje su nepodobni za aktivne borbe života.” (James Vence May, Mental diseases; a public health problem, p. 216)

“Neki istraživači veruju da timus može da kontroliše u nekoj meri mentalne sklonosti, naime, oni ljudi kod kojih timusna akcija istrajava ostaju detinjasti, egocentrični i prosti u svojim mentalnim procesima i inicijativi, dok oni kod kojih timus prebrzo nestaje, jesu gnevljivi i osvetoljubivi. Dok su mladi, deluju kao da su u prednosti, ali izgleda da nikada ne sazru sasvim.” (Morris Fishbein, Illustrated medical and health encyclopedia, vol 7 and 8, p. 2022)

“Iako duševni razvoj može biti odložen... ovi pojedinci su među najpametnijim i najinteligentnijim u svojoj zajednici.” (James Vence May, Mental diseases; A Public Health Problem, p. 216)

Visoka razumnost i razvijen intelekt ljudi sa viškom timusnih hormona jeste produkt intenzivnijeg razvoja nervnog sistema pod uticajem timusa, ali i kasnijeg početka puberteta. Mozak svoju punu veličinu formira oko 12. godine života, a zatim njegova siva moždana masa počinje da se smanjuje, dok se povećava broj veza između nervnih ćelija. Preterana pojava puberteta zato dovodi do nesazrelosti određenih intelektualnih sposobnosti jer polni hormoni svojom prevremenom pojavom izazivaju prevremenu atrofiju timusa. Snažne stresne situacije takođe dovode do atrofije timusa, jer da bi osoba imala psihofizičke snage da se bori protiv stresne situacije, ona mora da ima razvijene polne, a ne detinje sposobnosti.